

Deze factsheet is een uitgave van het NIVEL. De gegevens mogen met bronvermelding (A.J.E. de Veer, R. Verkaik & A.L. Francke. **Hoge verwachtingen over pas gediplomeerden. Utrecht: NIVEL, 2010**) worden gebruikt. U vindt de factsheet en andere NIVEL-publicaties in pdf-format op www.nivel.nl.

Subsidiënt: Ministerie van VWS

Hoge verwachtingen over pas gediplomeerden

Factsheet Panel Verpleging & Verzorging, mei 2010

De verwachtingen ten aanzien van pas gediplomeerden zijn bij collega's opvallend hoog: de meesten vinden dat pas gediplomeerden als volwaardige collega's moeten kunnen worden ingezet. De aansluiting van het initieel onderwijs op de zorgpraktijk levert over het algemeen weinig problemen op: driekwart van de ondervraagden vindt dat pas gediplomeerden goed voorbereid zijn op de zorgpraktijk. De aansluiting is voor verzorgenden beter dan voor verpleegkundigen. Pas gediplomeerde verpleegkundigen moeten vaker nog extra kennis verwerven over de specifieke cliëntengroep en hun ziektebeelden als ze ergens gaan werken.

De kennis en vaardigheden van schoolverlaters zijn niet te vergelijken met die van een collega die bijvoorbeeld tien jaar praktijkervaring heeft. Onlangs concludeerde Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland dat de helft van hun achterban vond dat basisopleidingen niet goed aansluiten op de praktijk. Van beginnende verpleegkundigen en verzorgenden zou meer dan de helft niet goed voorbereid zijn op de eisen van de huidige zorg (V&VN Magazine, 2010). Dit roept vragen op over wat er verwacht wordt van pas gediplomeerden en de kansen die zij krijgen om in de praktijk te leren.

De volgende vragen worden beantwoord:

1. Vinden professionals in de verpleging en verzorging dat pas gediplomeerden goed zijn voorbereid op het werken in de dagelijkse praktijk? Speelt zorgsector hierbij een rol?
2. Hoe worden de kennis, vaardigheden en beroepshouding van pas gediplomeerde verpleegkundigen en verzorgenden beoordeeld? Spelen het kwalificatieniveau, wel/niet duaal traject (leren en werken tegelijk), en zorgsector daarbij een rol?
3. In hoeverre wordt er van pas gediplomeerden verwacht dat ze als volwaardige krachten kunnen worden ingezet?
4. Welke mogelijkheden bieden werkgevers aan pas gediplomeerden om te leren?

Voorbereid op de praktijk

De respondenten reageerden op de stelling: “de pas gediplomeerden die ik heb meegemaakt waren goed voorbereid op het werken in de dagelijkse praktijk”. Driekwart (75%) is het daarmee eens (tabel 1). De rest (25%) is het oneens met de stelling. Respondenten die in de gehandicaptenzorg en verzorgingshuizen werken onderschrijven de stelling het vaakst. Degenen in ziekenhuizen vinden het minst vaak dat pas gediplomeerden goed voorbereid zijn.

Tabel 1. Percentage respondenten dat vindt dat pas gediplomeerden goed voorbereid zijn op de zorgpraktijk, uitgesplitst naar sector (n=440)

sector	eens ¹	oneens
ziekenhuizen	63%	37%
psychiatrie	73%	27%
gehandicaptenzorg	88%	12%
thuiszorg	74%	26%
verzorgingshuizen	88%	12%
verpleeghuizen	75%	25%
totale groep	75%	25%

¹ Chi-kwadraat toets, significant verschil tussen de sectoren, significantieniveau $p < .01$.

Kennis, vaardigheden en beroepshouding

De respondenten werden gevraagd de kennis, vaardigheden en beroepshouding van hun meest recent gediplomeerde collega te beoordelen (anoniem). Verpleegkundigen en

Tabel 2. Beoordeling van de pas gediplomeerde verpleegkundige of verzorgende toen hij/zij in het team kwam (n=348)

Oordeel over	% pas gediplomeerde met voldoende of goed beoordeling ¹	verband met kwalificatieniveau en wel/niet duaal traject? ²
vaardigheden voor persoonlijke verzorging	97%	nee
rapportagevaardigheden	88%	nee
beroepshouding en verantwoordelijkheidsgevoel	86%	nee
kennis van de cliëntengroep	80%	HBO-verpl 73%, MBO-verpl 73%, verz 87% dual 82%, niet dual 69%
begeleidende vaardigheden	80%	nee
verpleegtechnische vaardigheden	80%	nee
kennis van voorkomende ziektebeelden	75%	dual 79%, niet dual 60%

¹ Mogelijke beoordelingen 'slecht' (1), 'onvoldoende' (2), 'voldoende' (3), 'goed' (4)

² ANOVA met vier beoordelingscategorieën scores 1, 2, 3 en 4, significantieniveau $p < .01$. In de kolom staan alleen percentages genoemd als er statistisch significante verschillen zijn tussen de groepen.

verzorgenden die direct van de opleiding komen hebben naar hun mening voldoende vaardigheden voor de persoonlijke verzorging van cliënten (tabel 2). Hun rapportagevaardigheden, de beroepshouding en het verantwoordelijkheidsgevoel zijn meestal ook voldoende tot goed. De pas gediplomeerden zijn het minst goed op de hoogte van de ziektebeelden van de cliëntengroep waar hun team zorg aan verleent.

Over het algemeen zijn er geen statistisch significante verschillen tussen de sectoren in de beoordelingen van de pas gediplomeerden, met uitzondering van de verpleegtechnische vaardigheden en de kennis van voorkomende ziektebeelden. In de psychiatrie worden de

verpleegtechnische vaardigheden relatief vaak als voldoende of goed beoordeeld (92% van de pas gediplomeerden scoort voldoende of goed). De verpleegkundigen die in de ziekenhuizen gaan werken worden minder goed beoordeeld wat betreft kennis van voorkomende ziektebeelden (60% voldoende of goed), met name de groep die geen duaal traject heeft gevolgd (48% voldoende of goed). In de laatste kolom van tabel 2 staat de relatie met de opleiding die de pas gediplomeerden hebben gedaan. Verzorgenden (die veelal werken in de thuiszorg, verpleeg- en verzorgingshuizen en een duaal traject hebben gevolgd) worden wat betreft kennis van de cliëntengroep beter beoordeeld dan de

Tabel 3. Mate waarin verwacht wordt dat pas gediplomeerden direct als volwaardige beroepskrachten kunnen meedraaien in de beroepspraktijk (n=440)

	% (volledig mee eens ¹)	verschillen tussen zorgsectoren? ²
<i>ik</i> verwacht dat pas gediplomeerden direct als volwaardige beroepskrachten kunnen meedraaien in de beroepspraktijk	85%	hoogst in gehandicapenzorg: 98% laagst in ziekenhuizen: 69%
mijn <i>collega's</i> verwachten dat pas gediplomeerden direct als volwaardige beroepskrachten kunnen meedraaien in de beroepspraktijk	85%	hoogst in gehandicapenzorg: 94% laagst in ziekenhuizen: 70%
mijn <i>leidinggevende</i> verwacht dat pas gediplomeerden direct als volwaardige beroepskrachten kunnen meedraaien in de beroepspraktijk	82%	hoogst in gehandicapenzorg: 92% laagst in ziekenhuizen: 65%
<i>cliënten</i> verwachten dat pas gediplomeerden direct als volwaardige beroepskrachten kunnen meedraaien in de beroepspraktijk	86%	nee

¹ Mogelijke beoordelingen 'volledig mee eens' (1), 'eens' (2), 'oneens' (3), 'volledig oneens' (4), 'geen mening' (5)

² ANOVA met eerste vier beoordelingscategorieën scores 1, 2, 3 en 4, significantieniveau $p < .01$. In de kolom staan alleen percentages genoemd als er statistisch significante verschillen zijn tussen de groepen.

verpleegkundigen (die veelal werken in de ziekenhuizen, psychiatrie en thuiszorg). Degenen die een duaal leertraject hebben gevolgd hebben bij diplomering meer kennis van de cliëntengroep dan degenen die dat niet hebben gedaan.

Volwaardige krachten

Tabel 3 laat zien dat 85% van de respondenten verwacht dat hun nieuwe collega's als volwaardige krachten meedraaien in de beroepspraktijk. Dergelijke percentages worden ook gevonden wat betreft de waargenomen verwachtingen van collega's, leidinggevenden en cliënten. In de ziekenhuizen liggen de verwachtingen het minst hoog. In de gehandicaptensector verwacht vrijwel iedereen dat pas gediplomeerden volwaardig meedraaien. De waargenomen verwachtingen van cliënten zijn in alle sectoren hoog.

Aandacht voor inwerken

Pas gediplomeerden worden volgens 45% van de respondenten gedeeltelijk of volledig

Tabel 4. Aangepaste inzet van pas gediplomeerden (n=440)

Pas gediplomeerden...	%
...worden deels of volledig boventallig ingeroosterd	45%
...gaan niet direct volledig zelfstandig werken	51%
...krijgen een aangepast takenpakket	31%

boventallig ingeroosterd (tabel 4). De helft geeft aan dat pas gediplomeerden niet direct volledig zelfstandig gaan werken en bijna eenderde geeft aan dat pas gediplomeerden een aangepast takenpakket krijgen. In ziekenhuizen en de psychiatrie is er meer ruimte om in te werken. Pas gediplomeerden worden daar vaker (deels) boventallig ingezet (respectievelijk 71% en 54%) en werken vaker niet direct volledig zelfstandig (respectievelijk 71% en 61%). Vooral in de psychiatrie wordt het takenpakket aangepast (47%).

Tabel 5 beschrijft de manier waarop nieuwe, pas gediplomeerde collega's begeleid worden. Slechts 8 procent geeft aan dat er geen speciale begeleiding is. Meestal kunnen nieuwe collega's direct gebruik maken van het

Tabel 5. Meest genoemde vormen van begeleiding (meerdere antwoorden mogelijk) (n=440)

	% respondenten	verschillen tussen zorgsectoren? ¹
pas gediplomeerden kunnen direct gebruik maken van scholingsaanbod van werkgever voor vast personeel	62%	hoogst in psychiatrie (79%) en gehandicaptenzorg (75%) laagst in thuiszorg (49%) en verzorgingshuizen (51%)
begeleiding tijdens het werk zelf ('aan het bed')	58%	hoogst in ziekenhuizen (76%) en psychiatrie (71%) laagst in thuiszorg (43%) en verzorgingshuizen (39%)
meedoen met intervisiebijeenkomsten	48%	hoogst in psychiatrie (77%) laagst in ziekenhuizen (35%)
vaste individuele begeleider	37%	hoogst in ziekenhuizen: (62%) laagst in verpleeg- (16%) en verzorgingshuizen (20%)
speciale bijscholingen en introductieactiviteiten (inwerkprogramma)	27%	hoogst in ziekenhuizen (42%) laagst in thuiszorg (15%) en verzorgingshuizen (10%)
wekelijkse of tweewekelijkse gesprekken met een begeleider	23%	nee
pas gediplomeerden blijven niet in één team maar werken in meerdere teams om verschillende ervaringen op te doen	11%	nee
groepsgewijs overleg, overleg met groep pas gediplomeerden tegelijkertijd	9%	nee
geen speciale begeleiding	8%	nee

¹ Chi kwadraat toetsen, significantieniveau $p < .01$. In de kolom staan alleen percentages genoemd als er statistisch significante verschillen zijn tussen de groepen.

reguliere scholingsaanbod en de intervisie-bijeenkomsten. Daarnaast vindt er relatief veel begeleiding plaats tijdens het werken zelf.

Ruim eenderde krijgt een vaste begeleider en een kwart een speciaal inwerkprogramma. De manier waarop pas gediplomeerden begeleid worden verschilt per sector.

De meeste respondenten (83%) vinden de begeleiding van pas gediplomeerden voldoende of goed. De overige 17% vindt de begeleiding onvoldoende of slecht. Deze percentages zijn voor alle zorgsectoren ongeveer hetzelfde. Degenen die de begeleiding voldoende of goed vinden noemen vaker dat nieuwe personen niet meteen volledig zelfstandig gaan werken. Ook de in tabel 5 genoemde begeleidingsvormen worden vaker ingezet.

Conclusie

Over het algemeen zijn pas gediplomeerden door het onderwijs goed voorbereid op het werken in de dagelijkse praktijk, aldus hun collega's. De aansluiting is voor verzorgenden beter dan voor verpleegkundigen. Pas gediplomeerde verpleegkundigen moeten vaker extra kennis verwerven over de

specifieke cliëntengroep als ze ergens gaan werken. Dat geldt het sterkst voor de verpleegkundigen die in een ziekenhuis gaan werken. Bij het duale onderwijs (leren en werken tegelijk) zijn de pas gediplomeerden al beter bekend met de cliëntengroep en hun specifieke ziektebeelden dan bij het niet duale onderwijs. Dat de aansluiting in dit onderzoek positiever beoordeeld wordt dan in het eerder genoemde onderzoek van V&VN is waarschijnlijk deels te verklaren uit verschillen in de respondenten: de deelnemers van het Panel zijn afkomstig uit een aselechte steekproef van zorgverleners, de deelnemers van het V&VN onderzoek niet.

De eerste opvang van nieuwe collega's vindt men meestal goed. In ziekenhuizen en de psychiatrie wordt hier het meest aandacht aan gegeven.

De verwachtingen ten aanzien van pas gediplomeerden zijn opvallend hoog: de meeste verwachten dat pas gediplomeerden als volwaardige collega's worden ingezet. Dat legt een hoge druk op de pas gediplomeerden wat de vraag oproept of werkgevers hen hier beter tegen zouden moeten beschermen door meer inwerkfaciliteiten te creëren.

Methodologische verantwoording

Begin 2010 ontvingen 1352 deelnemers van het Panel Verpleging & Verzorging een vragenlijst over hun ervaringen met stagiairs en pas gediplomeerden. Het Panel wordt gevormd door verpleegkundigen, verzorgenden, helpenden en sociaalagogen met uitvoerende taken in de directe zorg voor cliënten. De vragenlijst is ingevuld door 950 personen (respons 70%), waarvan 440 personen (48%) het afgelopen jaar een of meerdere nieuwe, pas gediplomeerde collega's in hun team kregen. Deze laatste groep beantwoordden de vragen over de pas gediplomeerden. De respondenten uit deze groep zijn veelal verpleegkundigen en verzorgenden en werken in de volgende sectoren: ziekenhuizen (n=100), de psychiatrie (n= 63), de gehandicaptenzorg (n=57), de thuiszorg (n=93), verzorgingshuizen (n=60) en verpleeghuizen (n=72). De pas gediplomeerde collega's die het afgelopen jaar kwamen waren verpleegkundigen (48%), verzorgenden (42%), helpenden (8%), en/of sociaalagogen (11%). Een

kleine groep respondenten (0,5%) wist niet (altijd) de opleiding van de nieuwe collega's.

Voor de beantwoording van onderzoeksvraag 2 vulden de respondenten vragen in over de kennis, vaardigheden en beroepshouding van de laatste nieuwe pas gediplomeerde collega. Dit betrof meestal een verzorgende (n=158, 36%), een MBO-verpleegkundige (n=115, 26%), of een HBO-verpleegkundige (n=75, 17%). De overige nieuwe collega's hadden een opleiding als sociaalagoog (9%), helpende (4%) of een onbekende opleiding (7%). De analyses voor onderzoeksvraag 2 hebben alleen betrekking op de 348 verpleegkundigen en verzorgenden. De HBO-verpleegkundigen hadden meestal geen duale opleiding gevolgd (39% duaal). De MBO-verpleegkundigen en verzorgenden hadden meestal wel een duaal traject gevolgd (respectievelijk 72% en 78%). De HBO-verpleegkundigen gingen vooral in ziekenhuizen (57%), de psychiatrie (24%) en de thuiszorg

(12%) werken. Dit was ook het geval voor de MBO-verpleegkundigen: 47% ging in een ziekenhuis werken, 27% in de psychiatrie en 11% in de thuiszorg. De verzorgenden die beoordeeld werden werkten vooral in de thuiszorg (34%), verzorgingshuizen (26%) en verpleeghuizen (35%).

Voor de beantwoording van de onderzoeksvragen zijn frequentieverdelingen van de antwoorden gemaakt. Om na te gaan of er een verband is met het kwalificatieniveau, duale opleiding en zorgsector zijn variantie-analyses en chi-kwadraattoetsen uitgevoerd. Om de kans op het vinden van onterechte verschillen te verkleinen is een significantieniveau van .01 gehanteerd.

Deze factsheet is gebaseerd op de resultaten uit een peiling onder verpleegkundigen en verzorgenden van het Panel Verpleging en Verzorging, bestaande uit verpleegkundigen, verzorgenden, helpenden en sociaalagogen. De verpleegkundigen zijn werkzaam in vier sectoren: de ziekenhuizen, de psychiatrie, de gehandicaptenzorg en de thuiszorg. De verzorgenden en helpenden zijn werkzaam in drie sectoren: de verpleeghuizen, de verzorgingshuizen, en de thuiszorg. De sociaal-agogen werken als begeleider in de gehandicaptenzorg Het Panel is een project van het NIVEL en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Voor meer informatie over het Panel: NIVEL: Anke de Veer, tel 030 27 29 764, e-mail: a.deveer@nivel.nl

*Kijk op
www.nivel.nl/panelenv*